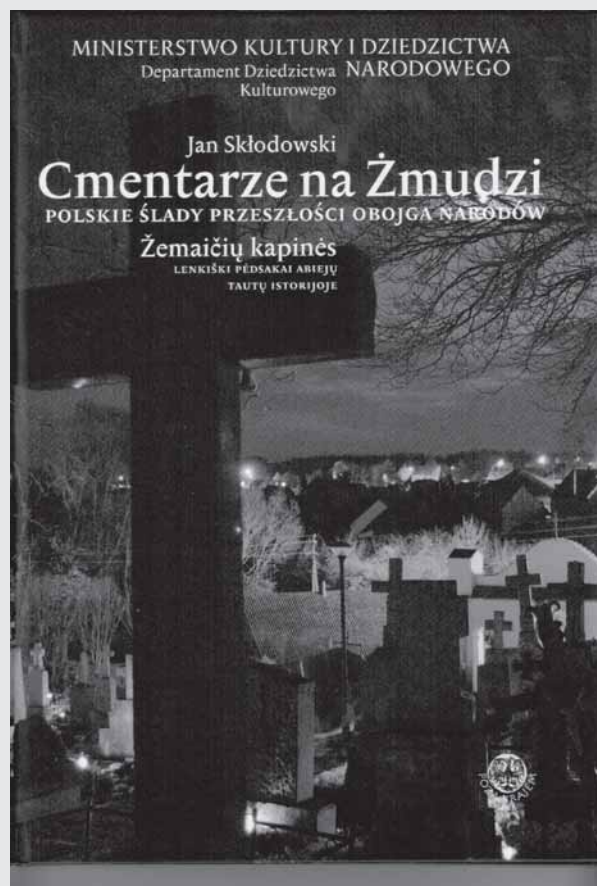

„ŽEMAIČIŲ KAPINĖS. Lenkiški pėdsakai Abiejų Tautų istorijoje“

2013 m. pabaigoje Lenkijos Kultūros ir tautinio paveldo ministerijos Kultūros paveldo departamentas išleido Varšuvoje gyvenančio mokslininko dr. Jano Tadeušo Skłodowskio didelės apimties, gausiai jo paties sukurtais nuotraukomis iliustruotą monografiją „Žemaičių kapinės. Lenkiški pėdsakai Abiejų Tautų istorijoje“. Knyga platinama Lenkijoje, dalis tiražo – ir Lietuvoje.

Šis išskirtinės svarbos leidinys Varniuose (Telšių r.) veikiančiame Žemaičių vyskupystės muziejuje, kurio direktorius Antanas Ivinskis talkino renkant informaciją leidiniui, buvo pristatyta 2014 m. gegužės 8 dieną. Ta proga čia buvo surengta paroda „Žemaičių kapinės“ iš autoriaus ir šio muziejaus fotoarchyvų. Gegužės 9 d. leidinio sutiktuovės įvykyje ir Lenkų institute Vilniuje, kur susirinkusį gražų bendražygių ir bendraminčių būrį pasveikino, renginį vedė šio instituto direktorė, Lenkijos Respublikos ambasados vyresnioji patarėja dr. Małgorzata Kasner, kalbėjo J. T. Skłodowskis, Žemaičių vyskupystės muziejaus direktorius A. Ivinskis, Lenkijos kultūros ir tautinio paveldo ministerijos atstovė Dorota Janiszewska-Jakubiak.

Knygos viršelis

IŠSKIRTINĖS REIKŠMĖS LEIDINYS

ANTANAS IVINSKIS

Knyga-albumas-monografija „Žemaičių kapinės“ – leidinys apie istorinės Žemaičių seniūnijos (kurį laiką – Žemaičių kunigaikštystės) teritorijoje esančias kapines, kurių antkapiniuose paminkluose, epitafijose, atminimo lentose yra išlikę užrašų iš Abiejų Tautų Respublikos laikotarpio. Jų dar galima rasti ir ant bažnyčių, koplyčių bei kriptų sienų. Šie užrašai pasakoja apie čia gyvenusius žmones ir jų santykius bei visuomeninę padėtį per visą Lietuvos ir Lenkijos 500 metų bendros istorijos tarpsnį.

Pristatant knygą skaitytojams Varniuose ir Vilniuje, renginiuose dalyvavo ne tik knygos autorius Janas Skłodowskis, bet ir Len-

kijos Kultūros ir tautinio paveldo ministerijos atstovė p. Dorota Janiszewska-Jakubiak, susirinkusiems savo palaiminimą atsiuntė Jo Ekscelencija Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, pasveikino Telšių rajono savivaldybės meras Vytautas Kleiva. Knygos autorius dr. J. T. Skłodowskis, susitikdamas su skaitytojais, trumpai pristatė minėtą Abiejų Tautų Respublikos laikotarpį, nors, kaip pats pažymėjo, tokiam renginyje per dešimt minučių apžvelgti 500 metų istoriją yra labai sudėtinga. Varniuose jo atidžiai klausėsi į knygos sutiktuoves atvykę Telšių, Šilalės, Rietavo, Šiaulių bibliotekininkai bei muziejaininkai, kunigai, Kultūros paveldo departamento Telšių teritorinio padalinio vedėjas Antanas Eičas.

Knyga buvo rengiama įgyvendinant Lenkijos kultūros ir tautinio paveldo ministerijos lenkakalbio kultūros paveldo fiksavimo programą. Iš jai skiriamų lėšų knyga buvo ir išleista.

Joje yra pateikiama informacija iš visų istorinės Žemaitijos regionų. Medžiagą ir vaizdus leidiniui autorius rinko 2007–2012 m. trisdešimties kelionių po Lietuvą metu. Dera pritarti knygos recenzentui prof. dr. Jarosławui Komorowskiui, teigiančiam, kad J. T. Skłodowskis Žemaitijoje atliko imponuojantį ir dar niekieno nedirbtą darbą. Jis 156 vietovėse aptiko daugiau negu du tūkstančius laidojimo vietų ir atliko jų inventorizaciją – šias vietas nufotografavo ir aprašė. Unikalu tai, kad knygoje visi tekstai pateikiami lenkiš-

Knygos sutiktuvsė Lenkijos institute Vilniuje (iš kairės): Lenkijos Kultūros ir tautinio paveldo ministerijos atstovė Dorota Janiszewska-Jakubiak, knygos autorius dr. Janas Tadeušas Skłodowski ir Lenkijos instituto Vilniuje direktorė Lenkijos Respublikos ambasados vyresnioji patarėja dr. Małgorzata Kasner. Danutės Mukienės nuotrauka

kai ir lietuviškai. Tai yra didžiausias Lenkijos kultūros ir tautinio paveldo ministerijos nuopelnas. Tai ir aukštas lygmuo, žiūrint iš vis dar paieškomo taško, kuriame abiejų tautybių požiūriai galėtų sutapti. Tokiu sutarimų lauku pirmiausia natūraliai pridera būti kultūrai, kurios kūrėjai mūsų žemėje buvo šių abiejų, žinoma, ir kitų tautybių atstovai.

Mums, lietuviams, itin svarbu dar ir tai, kad knygos tekstas yra išskirtinio objektyvumo, dalykų ir kontekstų pažinimo pavyzdys. Atskiro dėmesio ir pagyrimo nusipelno joje pateiktos medžiagos logika bei estetika. Autorius yra ne tik puikus istorijos ir meno žinovas, bet ir menininkas, talentingas fotografas. Jam labai svarbus tiek knygos turinys, tiek ir jos išvaizda. Kiekviena leidinio fotografija turi tikslią metriką. Knygos pabaigoje pateiktos įvairios dalykinės rodyklės. Leidinys išskirtinis ir tuo, kad jame pateikiami istorinių epitafijų tekstų vertimai – dažnai iš lotynų į lenkų ir lietuvių kalbas. Imponuoja autoriaus atliktas didžiulis darbas ir parengiant bei leidinyje pateikiant poetinius elementus. Jų itin daug knygos dalyje, kurioje pristatomi epitafijų ir antkapių įrašai. Dėl viso to dera pritari minčiai, kad „Tėvynė – tai žemė ir kapai, o praradusios atmintį tautos nustoja gyvavusios“.

J. T. Skłodowskio knyga „Žemaičių kapi-

nės“ mus turėtų apsaugoti nuo lemtingų aminties praradimo padarinių. Šis jo darbas mums, žemaičiams, primena ir kitą mokslininką iš Lenkijos – Liudwiką Krzywickį, kuris prieš 100 metų, t. y. XX a. pradžioje, tyrinėjo Žemaitijos archeologijos paveldą, kaip ir J. T. Skłodowski dabar, bendravo su tų pačių vietovių gyventojais – parapijų klebonais, inteligentais, ir kt. šiame krašte su tiktais žmonėmis.

Žemaičių vyskupystės muziejus sudarė galimybę 50 šios knygos egzempliorių įsigyti Žemaitijos bibliotekoms ir muziejams.

Tuo, kas knygoje sudėta (senovės išmintimi, paveldu), mums verta didžiulius. Turime jį pastebėti ir stengtis, kad senų puikių paminklų nenaikintume iš neatsargumo, nežinojimo ar įgyvendindami nepamatuotus projektus. Autorius, atvykęs į Lietuvą pristatyti knygą, konstatavo, kad jį pasiekė žinia, jog vienas jo knygoje aprašomas antkapinis paminklas jau dingio. Tai rodo, jog būtina kuo didesnė šios knygos idėjų sklaida, kad augtų mūsų savimonė, bręstų, stiprėtų kultūra, kad šio paveldo dėka vyktų kultūros tradicijų tęstinumas, gimtų kiti mūsų kraštui reikalingi kultūriniai projektai. Reikia tam, kad būtume tvirtesni ir dvasiškai turtingesni.

Knygos sutiktuvsė Lenkijos institute Vilniuje kalba Žemaičių vyskupystės muziejaus direktorius Antanas Ivinskis. Danutės Mukienės nuotrauka

DR. JANAS TADEUŠAS SKŁODOWSKIS

Janas Tadeušas Skłodowski – Varšuvos universiteto humanitarinių mokslų daktaras, fotografas, keliautojas. Jis – Lenkijos Meno istorikų draugijos, Karpatų draugijos ir Lenkijos meninės fotografijos draugijos narys. Bendradarbiauja su Lenkijos Meno institutu ir Lenkijos mokslų akademijos Istorijos institutu bei Kultūros ir tautinio paveldo ministerija. Buvo išvykęs į 50 tiriamųjų-inventurizacinių kelionių po Lietuvą, Latviją ir Ukrainą. Jis – kelių dešimčių straipsnių, knygų, albumų autorius bei gausių fotografijos parodų savo šalyje ir užsienyje autorius.

Jo knygą „Žemaičių kapinės. Lenkiški pėdsakai Abiejų Tautų istorijoje“ sudaro recenzijų fragmentai bei šie svarbiausi skyriai: „Žemaitija – trumpa istorija ir vieta abiejų unija susietų tautų istorijoje“, „Žemaičių kapinės ir jose išlikę antkapiai su lenkiškais įrašais“, „Senosios Šiaulių kapinės – Žemaitijos paminklinio nekropolio pavyzdys“. Knygos gale – rodyklės: „Rinktinė bibliografija“, „Vietovės, kapinynai ir antkapiuose rastos pavardės“, „Pavardžių, esančių palaidotų asmenų sąrašas, indeksas“. Leidinys užbaigiamas lietuviškomis ir lenkiškomis knygos santraukomis bei trumpa knygos autoriaus biografija.